

NUM. 3

MARt '76

2^e JAARGANG

WAKAL

ELLY HEYNES

CESAR FRANKSTRAAT 3

CULEMBORG

HAK-AL is het mededelingenblad van de
Natuur en Vogelwacht Culemborg NVWC

Redactieadres: Triosingel 27- Culemborg

Kontaktadres: Gerard van Zuylen - Zandstraat 32 A
Culemborg (03450-3922)

Begeleiding
Jeugdgroep: Leo v/d Kooy - Vliegerweg 3
Culemborg (03450-5450) en
Gerard van Zuylen

Coördinatie
Inventarisaties: Chris Kalden - Ravelijnstraat 51
Culemborg (03450-6213)

Bibliotheek: Frans Waroux. Complete boekenlijst
beschikbaar. Boeken in Het Kompas.

Lidmaatschap: Jeugdlidmaatschap f 5,— per jaar
Individueel volw. f 10,— per jaar
Gezin f 15,— per jaar
Indien per post f 15,— per jaar
De bedragen per vooruitbetaling te
voldoen.

"Het Vogeljaar" Jaarabonnement door overschrijving
van f 10,— op de girorekening van
de NVWC met vermelding van "Vogeljaar"

Penningmeester: Frans Waroux - Mendelssohnlaan 7
Culemborg (0450-5393)
Gironummer 34 33 351 t.n.v. F. Waroux
rek. Natuur en Vogelwacht Culemborg.

Nieuwe leden: Opgeven bij de penningmeester.

Redaktieteam: Harry en Jilles v/d Warenburg en
Breun Jansen.

Voerplaat:

Vrouwetje torenvalk die haar prooi afschermt
met haar vleugel.

Maart 1976

Op 5 maart 1975 vond ten huize van Gerard van Zuylen
de oprichtingsvergadering van de Natuur en Vogelwacht
Culemborg plaats.

Na precies een jaar bestaan menen we te kunnen stellen
dat we in het eerste jaar zeker een functionele plaats
in het "Culemborgse" innemen.

Niet in de laatste plaats dankzij onze permanente
ruimte in Het Kompas, waar we bijzonder trots op zijn,
en waarvan we hopen met name hierdoor de jeugd meer
bij "de natuur" te kunnen betrekken.

Bovendien een mededelingenblad wat we tot nu toe zeer
frequent hebben kunnen laten verschijnen. Als redactie
is het nauwelijks mogelijk gebleken binnen de gestelde
5 bladen per blad te blijven omdat we elke maand een
grote hoeveelheid kopy moeten verwerken. Hetgeen duidt
op een gezond onderdeel binnen de vogelwacht.

Een ledenlijst waar een groot aantal mensen op voor-
komen die we steeds een gevarieerd excursieprogramma
kunnen aanbieden.

In dit nummer treft U weer een aantal verslagen aan
en enkele berichten en artikelen die zeker de moeite
waard zijn om aandachtig te lezen. Wij hopen U hier-
door meer te betrekken bij hetgeen er in de natuur te
genieten en te beleven valt. Zeker wanneer je de moeite
wilt nemen alles wat er gebeurd eens met wat meer
belangstelling te bekijken.

Wij wensen U in de komende maand mooi weer toe en
leuke waarnemingen.

De Redactie.

Ondanks dat we als redactie geen probleem hebben met
een tekort aan kopy zouden we het op prijs stellen dat
wanneer U eens een leuk artikel heeft we dit gaarne in
ons blad willen plaatsen.

Geschreven tekst is geen probleem. Indien getypt gaarne
op een breedte van 12 cm (max. 13 cm)

De artikelen moeten uiteraard wel betrekking hebben op
de natuur.

Zoals u wel gemerkt zult hebben is dit nummer ongeveer een
week later als normaal. Dit is het gevolg van een verhuizing

die meer werk met zich meebracht als dat gedacht was. Maar niettemin is het blad toch klaargekomen en wij hopen dat het blad u opnieuw zal bevallen.

Kopij voor het volgende nummer moet uiterlijk donderdag 25 maart ingeleverd zijn. Nieuw adres Triosingel 27.

Redactie

Verslag en waarnemingenlijst van de excursie naar de Hoge Veluwe, 7 februari 1976.

Omdat er niet genoeg mensen zich hadden opgegeven, kon er geen meermanskaart genomen worden en gingen er maar 2 personen met de trein (Leo v.d. Kooy en Hans Rietvink), de rest ging met de auto (Frans W., Nico Middelkoop, Gerrit Marchal, Henk-Jan Kievit en ondergetekende). Frans, ook hartelijk bedankt voor het rijden.

Op weg naar Otterloo zagen we o.a. 22 fouragerende rietganzen (in de uiterwaarden bij Wijk bij Duurstede) en 4 bonte kraaien.

Bij de ingang van het park stonden Hans en Leo ons al op te wachten en nadat we 3 kepen gezien hadden doken we het bos in. Het was er bijzonder mooi doordat in de sneeuw alle sporen zeer duidelijk bleven staan. Er werden sporen gezien van o.a. ree, vos, haas, konijn, edelhert, wild zwijn.

Enkele andere opvallende dingen waren:

- 1) een blauwe kiekendief (een ex.) die zeer duidelijk waargenomen werd.
- 2) een zwarte specht (2 soorten roepen gehoord) en één maal vliegend gezien.
- 3) een roedel moeflons van 13 ex. werd zeer duidelijk gezien.
- 4) hetzelfde van een groep edelherten van + 15 ex. die 2 maal werd gezien.
- 5) ontzettend lekkere (en grote) pannenkoeken die zeer snel naar binnen werden gewerkt (op een na).

Van de 26 soorten die waargenomen zijn is hier een selectie

Rietgans- 22 ex.

grote bonte specht- 4 ex.

blauwe kiekendief- 1 ex.

zwarte specht- 1 ex.

kuifmees - 4 ex.

zwarte mees- een waarschijnlijke waarneming.

goudhaantje- + 20 ex.

boomkruiper- 2 ex.

keep- 3 ex.

bontekraai- 5 ex.

goudvink- 1 ex. gehoord.

Zoogdieren: moeflon- 13 ex.

edelhert- + 15 ex.

Insekten: "springspinnetje"- 1 ex.

"springstaart"- 1 ex.

Kars Veling.

Enkele NVWC-zaken in februari

Kompas: Van 4 t/m 7 februari is een aantal leden bezig geweest met het schilderen van de ruimte in het Kompas. Nadat er 7 liter verf op de muur gesmeerd was, een andere uitdrukking is er niet voor, zag het geheel er weer redelijk uit. Dat de ruimte uitstekend van pas komt, bleek al in de week erna. Maandag 9 februari was er een avond over de inventarisaties in 1976 en vrijdag 13 februari een goed verzorgde dia-avond, die door ongeveer 30 mensen bezocht werd.

Vianen: Op 23 februari bezocht een achttal leden op uitnodiging van de natuur- en vogelwacht Vijfheerenlanden een uitmuntende lezing door de heer Zonderwijk van de Plantenziektenkundige Dienst in Wageningen over een beter beheer van bermen, watergangen en dergelijke.

Knotwilgen: In de afgelopen maand zijn we vier maal aan 't snoeien geweest bij de Diefdijk en bij de Reusichemse dijk. Ook werd een aanvang gemaakt met het noten van ong. 250 nieuwe knotwilgen; de nootstokken werden ons door Staatsbosbeheer ter beschikking gesteld.

Nestkasten: Via dhr. Blommaert kregen we de beschikking over 10 nestkasten voor kerkuilen, die we zullen trachten te plaatsen in de omgeving van Culemborg. Naast de kasten in Schoonrewoerd is inmiddels bij Kees van der Vate ook een kerkuilenkast geplaatst.

Op zaterdag 28 februari en op maandag 1 maart zijn de torenvalkenkasten, die er al enkele jaren hingen, schoongemaakt en van nieuwe turf voorzien. Zaterdag, 6 maart, zullen nieuwe kasten ogehangen worden (zie ekskursieprogramma).

Winter: Dat de vogels het ondanks de vrij korte kouperiode toch moeilijk hadden, blijkt uit de dingen waarmee we te maken kregen:

- een aantal vogels, die om een of andere reden gestorven waren, werden opgestuurd naar de

werkgroen vogelsterfte van het Centraal Diergeneeskundig Instituut te Doorn;

op 5-2 een blauwe reiger op het industrieterrein: verdronken, olie in de maag, paratyfus;

op 6-2 een blauwe reiger uit Schalkwijk: parasitaire infectie en stress;

op 7-2 een roerdomp van de Waay: uitputting en stress;

op 12-2 een blauwe reiger langs de Weidsteeg: uitgenut, schuimplastic bolletjes in de maag en een parasitaire ziekte.

- op zondag 15-2 bracht iemand een blauwe reiger, die niet kon lopen. Het bleek dat zijn rechterpoot vastgewroren zat aan zijn vleugel. Deze vogel heeft de vrijheid herkrepen:

ook op zondag 15-2 werd er een kokmeeuw gebracht met een verbrijzelde vleugel. Na amputatie van de vleugel is de vogel ondergebracht op een plaats, waar hij gevoerd wordt.

- op 6-2 werden we benaderd door de rijkspolitie van Buurmalsen met het verzoek iets te doen voor de vele blauwe reigers in het Trichtse veld, die duidelijk te lijden hadden van het verminderde voedselaanbod. Daartoe werd een hoeveelheid visafval bij vishandel De Graaf in Geldermalsen versierd.

Zaterdag 7-2 is het afval op een zestal plekken neergegoid, waar meestal meerdere reigers te vinden waren

Zoals je ziet, is het de afgelopen maand buiten beslist niet rustig geweest wat de NVWC betreft.

Chris Kalden

Waterrallen met gekleurde ringen aan de poten.

Het vangen van waterrallen is lange tijd een moeilijke bezigheid geweest voor me, maar nu ben ik er achter hoe het moet. In geheel noord en west Europa worden echter weinig waterrallen gevangen. Tot nu toe zo'n 25 - 50 gemiddeld per jaar, voortvloeiende uit incidentele vangsten, voornamelijk met Japanse mistnetten.

Als eerste gelukte het de duitser Peter Becker (1) om hierin verandering te brengen door gebruik te maken van zg.

Prielfallen. Dat zijn rechthoekige gazen ondiepe bakken die omgekeerd en aan één kant opgeheven door twee stokjes, waarvan het onderste stokje met een touwtje is verbonden aan de tegenover liggende rand van de gazen bak, worden opgesteld tussen de plantengroei.

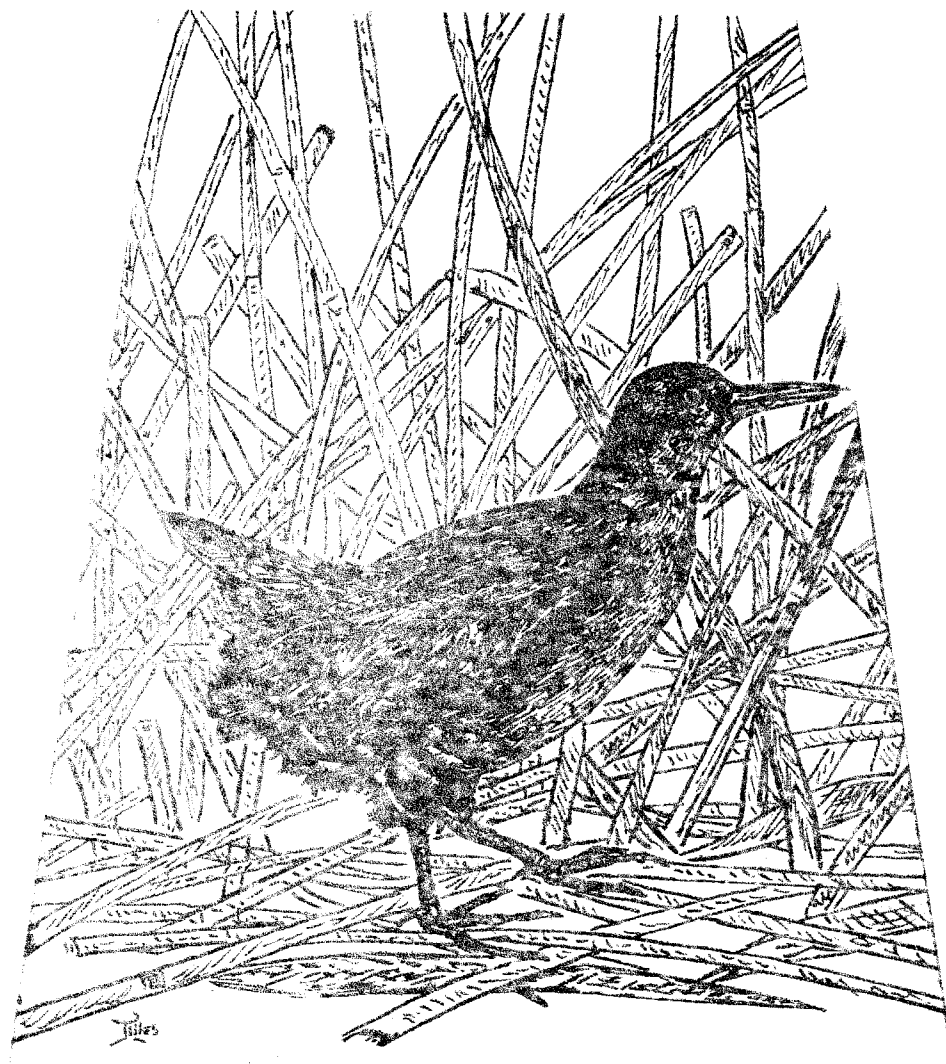
De twee stokjes zijn door mij vervangen door twee 5/8 pvc. buisjes, verbonden met elkaar d.m.v. een asje.

Na ruim een jaar experimenteren met allerlei vangtuig (2) begon ik met de z.g. Prielfallen of zeefslagvallen in mei 1974. Aanvankelijk met 6 later met 12 en 13 zeefslagvallen. Er wordt gevangen op een aantal proefvlakken in Zuid-Holland, Zeeland en Friesland. In 1974 werden reeds 45 waterrallen gevangen in 23 vangdagen. Zo'n vangdag is meestal een hele dag, van licht tot donker. In 1975 ving ik 348 waterrallen in 76 vangdagen. In 1974 en 1975 werden resp. 39 en 276 exemplaren geringd en 6 en 72 exemplaren teruggevangen.

Het terugvangen is vooral belangrijk i.v.m. de probleemstellingen. Ten eerste wil ik een objectief antwoord zien te krijgen op de vraag: Overwintert de waterral in Nederland? Verder wil ik het een en ander aan de weet zien te komen over plaatstrouw en op welke plaats vindt en ook om welke populaties het gaat i.v.m. de verspreiding.

Tot nog toe worden alle gevangen waterrallen ook opvallend gemerkt aan de poten (loopbenen) met kleurringen. Dit gebeurt om zo mogelijk enig inzicht te krijgen in het doortrekken. Wordt er over grote of kleine afstanden getrokken? Het slagen ervan, vooral in 't winterhalfjaar, hangt af van het aantal waterrallen dat wordt gezien door b.v. vogelaars. Om een waterral te zien is niet zó moeilijk als het wel lijkt. Het is een kwestie van geduld en 't weten van een overzichtelijk plekje in de nabijheid van de plaats waar waterrallen voorkomen.

Bij hoge waterstanden in onze rivieren - het meest nog voor-

komend waar nog getij heerst - worden waterrallen naar de dijk gedreven (3) zodat ze dan goed zichtbaar zijn. Ook op plaatsen waar door bemaling ontzettend veel kroos ophoopt in de nabijheid van griend of ruigte komen waterrallen uit de dekking. Bij ijsvorming vooral omdat ze dan i.v.m. voedsel meer risico nemen.

Bij een lopende en opvliegende waterral zijn de kleurringen heel goed te zien. Iedere vogelaar die een opvallend gemerkte waterral ziet wordt vriendelijk verzocht om daarvan melding te maken met opgave van plaats, datum en kleur van kleurringen aan GHJ de Kroon, Havendijk 56, Gorinchem.

Literatuur:

1. Bub, H. 1971. Vogelfang und Vogelberingung, deel 1, : blz. 163 - 164.
2. De Kroon, G.H.J., 1975. Waterrallen vangen. Op het Vinke-touw, no. 25, blz. 4 - 8.
3. De Kroon, G.H.J., 1972. Het voorkomen van de waterral in de winter in een zoetwatertijdegebied, Limosa 45 : 42 - 48.

G.H.J. de Kroon,
Havendijk 56,
Gorinchem, 26 januari 1976.

Verslag inventarisatie-bijeenkomst 9-2-'76

Aanwezig: 17 personen

- Omdat: - baron Van Verschuer er positief tegenover staat;
- het goed in excursieverband te bezoeken is;
- het op een redelijke fietsafstand ligt;
- het een grote variatie biedt,

is besloten dit jaar bijzondere aandacht te schenken aan het landgoed Mariënwaerd.

Gerrit Marchal zal proberen zoveel mogelijk over de insekten van het parkgedeelte te weten te komen. Het plantenonderzoek zal op initiatief van Kees van der Vate nader besproken worden op 26 feb.; een bijeenkomst, waarvoor iedereen uitgenodigd

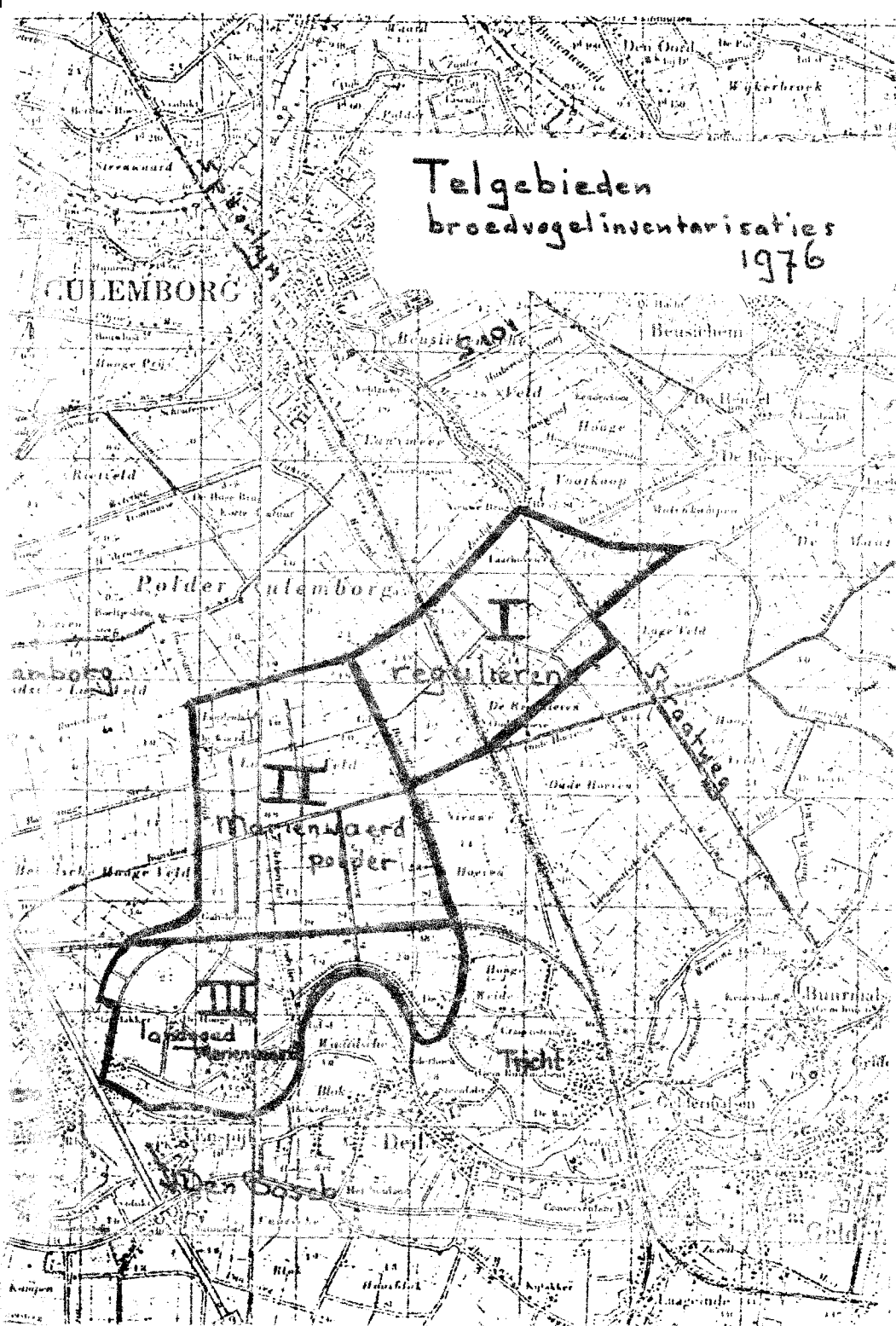
wordt waarvan bekend is dat hij of zij interesse heeft voor de planteninventarisaties. Wat betreft de vogels is het gebied in tweeën verdeeld, nl. ten noorden en ten zuiden van de spoorlijn Leerdam-Geldermalsen. Ten noorden ervan is Hans van den Berg de verantwoordelijke man; ten zuiden van de spoorlijn wordt het onderzoek geleid door Frans Waroux en Chris Kalden. Daarnaast zal Hans van den Berg de Regulieren en broedvogels inventariseren. Het benodigde kaartmateriaal (er wordt gewerkt met stikkenkaarten) is inmiddels al verzorgd door Chris Kalden en Breun Jansen. Een apart onderdeel van de broedvogelinventarisaties vormt het onderzoek naar de roofvogel- en uilenstand in het gebied, dat globaal overeenkomt met het grondgebied van de gemeenten Beesd, Buurmalsen, Beusichem en Culemborg. Leo van der Kooy regelt de gang van zaken rond dit onderdeel. Aanvankelijk was het de bedoeling ook de Acdoische Meer en de Aventura op broedvogels te inventariseren. Later werd hier echter van afgezien t.g.v. een betere begeleiding van de jeugdleden: er komen nu nl. enkele jeugdbegeleiders vrij.

Belangrijk

Zowel de planten-, vogel- en insekteninventaristoren zullen regelmatig op onderzoek gaan, variërend van 1-2x per week tot 1x in de 3 weken.

Heb je interesse om naast de geplande excursies mee te gaan of mee te werken, dan kun je contact opnemen met de onderstaande adressen:

Leo van der Kooy (uilen)	Frans Waroux (vogels)
Vliegerweg 3	Mendelssohnlaan 7
C'borg 03450-5450	C'borg 03450-5393
Kees v.d.Vate (planten)	Gerrit Marchal (insekt.)
W.Pyrmontdreef 12	Sluis Zuid 2
C'borg 03450-3017	Wijk bij D. 03435-2278
Hans van den Berg (vogels)	Chris Kalden (vogels)
Troelstrastraat 5	Ravelijnstraat 51
C'borg 03450-6129	C'borg 03450-6213

Verslag excursie door Het Kromme-Rijngebied.

s'Morgens om 8 uur vertrokken we en gingen we eerst naar de Beusichemse pont. Het was nog wel wat koud maar het zag er naar uit dat het een mooie dag zou worden. Na een tijdje fietsen kwamen we bij de Bourgondische ruïne van Wijk bij Duurstede waar een klein bos om lag, maar waar jammer genoeg niet veel te zien was. Al weer vlug vertrokken we. Nu gingen we de kant van Nederlangbroek op langs de wtering, waar we ineens een dodaar zagen zwenmen. Toen we weer verder waren gegaan kwamen we bij een bos. Daar gingen we een eindje lopen. We dachten dat er niet veel zat, maar even daarna zagen we 3 goudvinken die erg goed te bekijken waren. Even daarna kwamen er 3 reeën voor ons over het pad. Terug gekomen bij onze fietsen wilden we even naar een café gaan maar deze was jammer genoeg nog niet open want de kerk was nog niet uit. Nu gingen we in de richting Werkhoven want we vonden dat we nu maar weer eens richting Culemborg moesten gaan. Op de dijk gekomen gingen we nog even naar de Heul waar veel soorten eenden zwommen.

We hebben o.a. gezien:

grote lijster 1	grutto 7
dodaars 2	leeuwerik 8
geelgors 2	pijlstaart 1
patrijs 2	boomkruiper 5
matkop 3	buizerd 6
staartmees 2	torenvalk 3
goudvink 3	grote bonte specht 2
keep 6	vink
steenuil 1	

Gertjan Kroon,

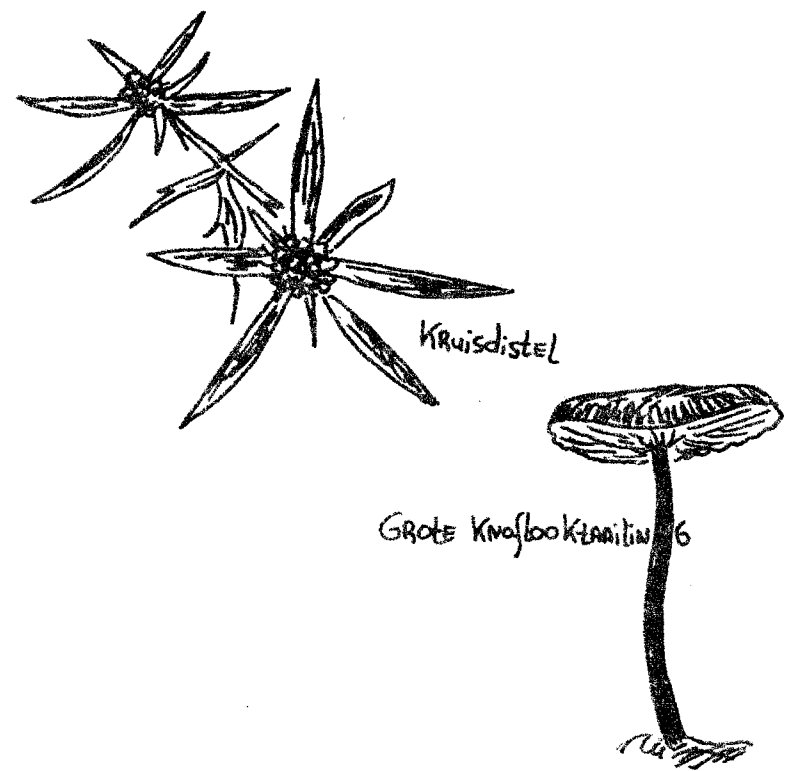
Plantenwerkgroep 1976

Op 26 februari j.l. kwam de plantenwerkgroep bijeen om zich over het programma voor 1976 te beraden. De werkgroep bestaat nu uit 10 leden, tegen 3 in 1975. Een verheugende vooruitgang van het aantal mensen dat zich binnen de natuur- en vogelwacht voor de natuur interessert!

Uiteraard zullen we in 1976 weer een aantal instructieve excursies

verzorgen naar gebieden met leuke plantengroei: Mariënwaerd, het rivierduin en de spoordijk staan op het programma. De dat^a zullen t.z.t. in de Hak-al worden gepubliceerd.

Daarnaast zullen we ook in 1976 een gebied inventariseren. Vorig jaar waren dat de Lek-outerwaarden. Een belangrijk argument was toen de bedreiging van zo'n landschap, b.v. door ontgrondingen. Aan de hand van harde gegevens kun je dan aantonen dat het gebied, of een deel ervan, gespaard moet blijven. Dit jaar hebben we echter gekozen voor Mariënwaerd, hoewel dit niet direkt bedreigd wordt. De eigenaar staat echter zeer open voor beheers-suggesties van onze kant, zodat ook daar ons werk goede gevolgen kan hebben. We vinden 't echter ook positief dat de vogelaars van het NVC ditzelfde gebied hebben gekozen voor hun inventarisatie. Beide inventarisaties kunnen elkaar dan aanvullen, en we treden ook naar buiten meer als eenheid op. Er zijn echter 2 belangrijke verschillen. Ten eerste zijn wij geen nachtbrakers: onze zaterdagse inventarisatietochten zullen 's morgens om half 9 in Culemborg starten (9 uur landgoed; huis). Ten tweede zijn planteninventarisaties veel arbeidsintensiever per oppervlakte. Ons gebied zal daarom kleiner zijn dan dat van de vogelaars: we zullen ons beperken tot het park, de dreven met de akkers, en de aan beide grenzende Linge-outerwaarden. We zullen eerst de "vegetatie-complexen" inventariseren, d.w.z. de gebiedjes vastleggen waarvoor we soortenlijsten gaan maken, b.v. wegbermen dreven, grienden outerwaarden, etc.. In deze gebiedjes zullen we ook vastleggen hoe vaak bepaalde soorten er voorkomen. We zullen naast de hogere planten ook op de mossen en de paddestoelen letten. Een beroemd probleem is ook: latijnse of nederlandse naam? Wel, juist die mensen in onze groep die in hun dagelijkse werk veel met onze flora te maken hebben, neigen er nog al eens toe de latijnse naam te gebruiken omdat die als eerste in hen opkomt. Zelfs moeten ze wel eens de flora (het boek) opslaan om de nederlandse naam te vinden, juist omdat die

de laatste tijd nogal gewijzigd zijn. Door hun kennis zullen deze mensen veel voor de inventarisaties betekenen, en daarom is de Latijnse op de inventarisatie-formulieren toegestaan. Anderen, in elk geval zij die hun flora sowieso toch moeten opslaan, zullen de nederlandse naam gebruiken. Verder is het zo dat de latinisten automatisch de nederlandse naam zullen bezigen in het gesprek met anderen. We zijn ervan overtuigd dat dit punt geen enkele foute invloed zal uitoefenen op het plezier dat we aan onze inventarisaties gaan beleven. Tenslotte willen wij iedereen die eens kennis wil maken met onze inventarisaties van harte uitnodigen om aan een of meer tochten deel te nemen. Ook van deze tochten zullen de data in Hak-Al komen. Verwacht dan echter geen romantische uitweidingen over venusspiegeltjes, maagdepalm en meizoentjes, want dan is het werken geblazen met grassen, zegen, wilgen, etc....

Kees van de Vate.

Iets over de Torenvalk

Omdat de voorkant van "Hak-al" dit keer gesierd wordt door een torenvalk, volgen hieronder enkele bijzonderheden over deze vogel. In verband met de ruimte is het maar een greep.

Voorkomen:

De torenvalk is de meest algemene roofvogel in Nederland: dit wil niet zeggen, dat er dan ook zeer veel zijn. Koning schatte het aantal broedparen in 1968 op + 2100 paren. Ze behoren hiermee tot de categorie "vrij schaarse broedvogels" volgens de Avifauna van Nederland.

In Culemborg en omgeving broedden in 1975 ongeveer 30 paren.

Nestgelegenheid:

Vrijwel over het hele gebied verspreid vindt men de nesten, meestal in oude kraai- en eksternesten in meidoornstruiken, populierenbossen, eendekooien en in wegbermplantingen.

Van enkele maal wordt er bij gebrek aan nestgelegenheid zelfs op de grond gebroed.

Er wordt geen nestmateriaal toegevoegd aan het bestaande nest; de valk mist daartoe de drang, omdat hij van oorsprong broedt op rotswanden.

Omdat eksters en kraaien in sommige delen van ons gebied sterker bestreden worden dan in andere delen, komt de torenvalk regelmatig in moeilijkheden bij het zoeken naar nesten. Dit is dan ook te merken in de hoge bezetting van de nestkasten, die sinds een vijftal jaren in de omgeving hangen (+ 25).

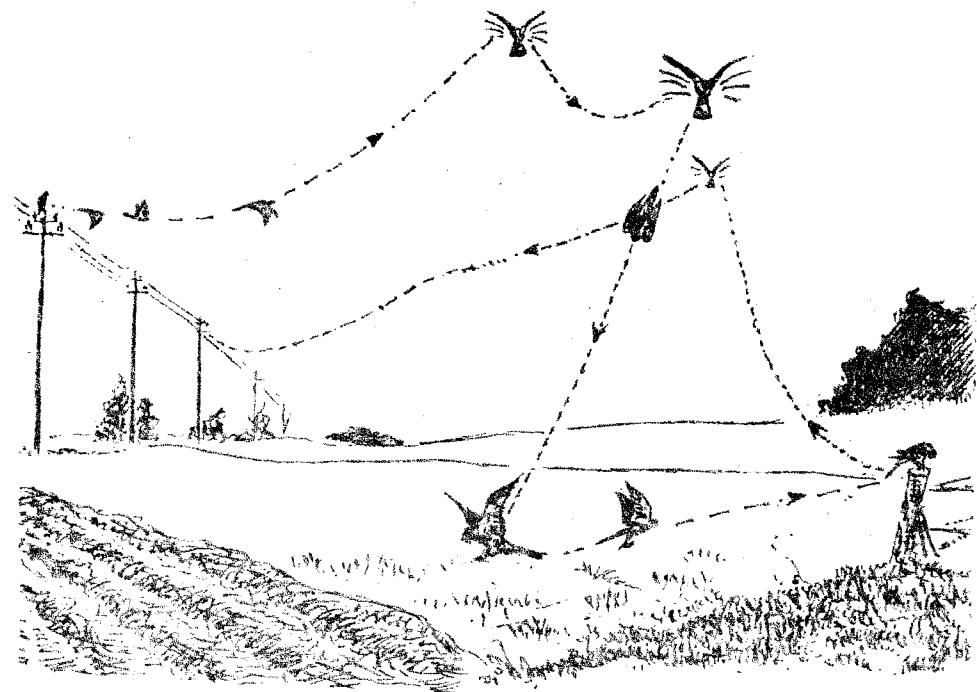
Via dhr. Blommaart zijn we dit jaar weer in het bezit gekomen van zeer goede torenvalkenkasten.

O.a. op zaterdag 6 maart worden enkele kasten ongehangen (zie ekskursieprogramma).

Jachtmethode:

De torenvalk vangt zijn prooi door boven geschikte gebieden enige tijd te "bidden"; wanneer hij iets ontdekt, stort hij in duikvlucht naar beneden en probeert de prooi met zijn klauwen te pakken.

De torenvalk doodt zijn prooi niet met zijn klauwen; dit is ook te zien aan de vorm ervan: lange tenen en vrij korte nagels, dit in tegen-

stelling tot de roofvogels, die wel met hun klauwen doden. Deze hebben korte tenen en lange nagels.

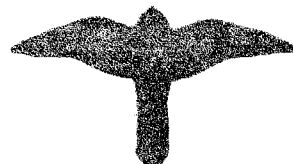
Het-verschil is ook te zien aan de snavel: de torenvalk doodt zijn prooi door hem met zijn snavel te "kraken", daarvoor bevindt zich een tandje aan de bovensnavel (zie tekening). De andere groep roofvogels heeft een dergelijk tandje niet.

Nadat de prooi gedood is, wordt hij of in zijn geheel verorberd of nadat hij in stukken gescheurd is.

Voedsel:

Het is niet goed mogelijk om bij de torenvalk precies aan te geven waaruit het menu bestaat, omdat er twee soorten braakballen bestaan. "Normale", grote braakballen met daarin de botten van de prooidieren gewikkeld in muizehaar, maar deze worden slechts sporadisch gevonden. Veel vaker worden kleine, onrijpe haarballetjes gevonden, waarin slechts bij uitzondering heensplinters of tandjes worden aangetroffen, zodat identificatie van de prooidieren erg moeilijk is. Het is echter wel zeker, dat het overgrote deel van het torenvalkenvoedsel bestaat uit veldruizen. Ook andere zoogdieren, zoals spitsmuizen, molles, bosmuizen e.d., zijn in trek. Daarnaast worden ook grotere insecten, zoals sprinkhanen, kevers, enz., gegeten.

Enige literatuur:

Voor diegenen, die wat meer willen weten over de torenvalk, staat hieronder een lijstje:

A.B. Wienen	Gevederde vrijbuiters
R. Piechocki	De Torenvalk
B. Grzimek	Over roofvogels en uilen
F. Allen e.a.	Avifauna van Midden-Nederland
W. Mebatsch	De vogels van beemd en veld

Chris Kalden

Verslag van de vergadering van 19-2-1976 bij Gerard van Zuylen

Van de Vogelwerkgroep "De IJsselstreek" is een verzoek ontvangen bij de Minister te reageren tegen het voorstellen de raaptijd van Kievitseieren met een week te verlengen tot 13 april. Aan dit verzoek is inmiddels

voldaan en een protestbrief is verzonden.

Bovendien zijn een aantal punten van algemene strekking ter sprake gekomen. Door een viertal leden, t.w. Bas Middelkoop, Harry Uphof, Gerard van Zuylen en Johan de Kruijf is een brief opgesteld waarin zij de toekomstige aanpak binnen de NVWC ter discussie wilden stellen.

Bij de in de toekomst te organiseren week-ends zullen zodanige kampverblijfplaatsen uitgezocht worden waarbij het niet noodzakelijk is de auto ter plaatse te gebruiken. De excursies zullen in de directe omgeving kunnen plaatsvinden.

De jeugd zal binnen de NVWC een duidelijker plaats moeten innemen. De begeleiding jeugdgroep, met name Bas, Harry, Gerard, Johan en Leo v/d Kooy, zullen trachten de jeugd veel meer bij het geheel te betrekken. Eveneens zullen contacten met andere jeugdbonden worden opgenomen om niet steeds binnen het eigen kringetje te blijven. Mogelijk zal door het ter beschikking hebben van de ruimte in Het Kompas een en ander beter uit de verf kunnen komen, waarbij het educatieve aspect primair wordt gesteld.

Eveneens is een aantal doelstellingen van de NVWC ter sprake gekomen.

Aangezien het niet eenvoudig is te stellen wat het belangrijkste is binnen een Natuur en Vogelwacht moet als uitgangspunt genomen worden dat het minder belangrijk is wat je doet, als je maar plezier hebt in datgene wat je doet.

Omdat het van even groot belang is om daadwerkelijk in de natuur werkzaam te zijn, bv. knotwilgen snoeien, nestkasten maken en ophangen, het doen van inventarisaties, mag het educatieve aspect hierdoor niet in de verdrinking komen.

Los van het excursieprogramma, waar genoeg kennis kan worden vergaard, zal eveneens voor belangstellenden de mogelijkheid bestaan mee te gaan wanneer er geïnventariseerd wordt. Elders in dit blad vind U hier meer gegevens over.

Aanwezig op deze vergadering: Gerard van Zuylen, Bas Middelkoop, Leo v/d Kooy, Chris Kalden, Hans v/d Beru

Harry Uphof, Johan de Kruyf, Kars Veling, Harry v/d Waren-
burg en Frans Waroux.

Volgende vergadering op donderdag 18 maart
in Het Kompas.

Broedvogelverslag 1975

Het verslag van de broedvogelinventarisatie wat in
het kader van het Atlas-project in 1975 tot stand is
gekomen is inmiddels aan alle medewerkers hiernaan
ter hand gesteld.

Aan onderstaande instanties hebben we dit verslag
eveneens toegezonden:

Gemeentebestuur van Beesd, Beusichem, Buurmalsen en
Culemborg

Stichting Het Vogeljaar - Hilversum

Bureau Voogt - Arnhem

Prov. Planologische Dienst - Arnhem

Ned. Ver. Bescherming van Vogels - Zeist

Dhr. Rien Reijnen - Nijmegen

Staatsbosbeheer Gelderland

Staatsbosbeheer, Afd. Natuur Wetensch. Archief

Staatsbosbeheer, Dhr. Harry Horn

R.I.N. - Leersum

Vogelwerkgroep Grote Rivieren - Utrecht

Vogelwerkgroep Grote Rivieren - G. den Oel

S.O.V.O.N. - Atlasproject

Dhr. Dick Jonkers

Gelders Landschap

Mr. O.W.A. Baron Van Verschuier.

Voor belangstellenden zijn nog een beperkt aantal
exemplaren van het verslag beschikbaar.

Frans W.

Dia-avond Roofvogels

Op 16 januari jl. werd door de heren Koos Rijpkema
en Bas Middelkoop een dia-avond verzorgd met als
onderwerp Roofvogels.

Dat dit onderwerp een bijzondere aantrekkingskracht
heeft bleek in ieder geval uit de belangstelling
hiervoor. Niet minder dan 80 mensen waren naar de
Paulusschool gekomen.

Dat dit mede veroorzaakt werd door diverse publikaties
in de regionale pers is duidelijk.

Het verhaal over "stootvogels" (roofvogels hebben van
oudsher een slechte naam en daarom wordt sinds een
paar jaar liever het woord stootvogel gebruikt) werd
voor de pauze door Koos en daarna door Bas verzorgd.
Een aantrekkelijk verhaal wat tesamen met een serie
dia's van het Staatsbosbeheer een aandachtig publiek
boeide. Bovendien konden enkele fraaie opname's van
de heren Dijkstra, Frankenhuisen en Zijderveld, van
de Vogelwacht De Vijfheerenlanden, vertoond worden.
Mede door de bijzonder grote opkomst kan gezegd worden
dat het een bijzonder geslaagde avond is geweest.

Frans W.

KNOTWILGEN SNOEIEN

Het Knotwilgensnoei-seizoen 1975/1976 zit er weer op!

Op een zestal zaterdagen zijn + 85 vrijwilligers één
of meerdere malen actief bezig geweest in de vrije
natuur.

In deze dagen zijn ongeveer 250 bomen van hun kruin
ontdaan. Hiebij waren een groot aantal ex., 1/3 deel,
met hout van 20 jaar of ouder.

Dit is alleen mogelijk geworden omdat wij op elk van
deze dagen de beschikking hadden over één of meerdere
motorzagen en een groot aantal handzagers, takken-
slepers, pyromanen, e.d. die zich met tomeloze inzet
van hun taak kweten.

Wij hebben gemeend om evenals vorig jaar de actieve
knotters en geïnteresseerden in de gelegenheid te
stellen de gemaakte dia's en foto's te bewonderen.

Tevens zullen na de pauze enkele natuurfilms worden vertoond wat het zeker de moeite waard maakt deze avond in ieder geval te bezoeken.

Met belangstelling zien wij uw komst naar de "Open Hof" op 25 maart a.s. tegemoet.
Vanaf half acht bent U er van harte welkom.

-*~*~*~*~*~*~*-

Onderhoud wilgen wordt gesubsidieerd

In het Utr.Nieuwsblad van 26-2-1976 stond een persbericht van het ANP dat het Ministerie van landbouw het "opschonen van wilgen" wegens achterstallig onderhoud zal subsidiëren. Het Ministerie van CRM kan het daarop volgende periodieke onderhoud financieel ondersteunen.

Staatsbosbeheer kan technisch en organisatorisch advies geven en gereedschap beschikbaar stellen. Boeren zullen zoveel mogelijk bij de activiteiten worden betrokken. Minister Van der Stee wil het doeltreffende onderhoud spoedig laten uitvoeren omdat bij niet tijdig knotten de kans op watermerkziekte groot is waardoor de wilgen zullen afsterven. Tevens wijst hij erop dat wilgehout van belang is voor de houtvezelproductie.

Omdat op dit moment geen gegevens bekend zijn op welke wijze de subsidie moet worden aangevraagd en door wie, zullen we ons eerst op de hoogte stellen van de criteria hieromtrent.

Wat in ieder geval vaststaat is dat wij ± 250 wilgen hebben geschoond. Niet om die subsidie te verkrijgen maar om zoveel mogelijk actief mee te helpen de natuur in stand te houden.

Wij zouden het desondanks bijzonder kunnen waarderen wanneer we deel kunnen hebben in deze subsidieregeling.

Waarnemerslijst:

Dit keer een selectie uit ± 70 inzendingen door 20 waarnemers.

- Roerdorp : 1-2-'76 bij Lekbrug: Jan Rietvink
: 21-1-'76 dood langs Lieflandse weg: M.O.Streef
: 8-2-'76 Prijsseweg: Hans van den Berg
: 14-2-'76 Lange Aventura; Middelhoven
: 15-2-'76 O.V.B.: Kars Veling
: 20 en 21-2-'76 langs Beusichemse dijk: knotwilgensnoeiens
: 21 en 22-2-'76 fort Werk aan 't Snoel: B.Voet, G.H. en Hans van de W.
: 22-2-'76 fort Werk aan 't Snoel: Corrie en Ton van Beek
IJsovoel : 18-1-'76 Rijksstraatweg: Gertjan Kroon
: 22-1-'76 Hennisdijk: Jan van Breen
: 6-2-'76 D.van Dijkweg: M.O.Streef
: 8-2-'76 Holderweg: dhr.Middelhoven

- Pijlstaart : 4-2-'76 stadsgracht; Jilles van de W. en mevr.V.d.Kooij
Kraakeend : 10-2-'76 1 n. in de Steenwaard: Harry en Jilles van de W.
Bergeend : 10 t/m 22-2-'76 Min. 1, max 3 ex. Steenwaard:Kars, Harry, Jilles
Grote zeeëend: 8-2-'76 stuw Amerongen; Riet en Chris
Grauwe gans : 10 t/m 15-2-'76 Steeds ± 80 ex. Steenwaard, waarvan 2 met halsring; diverse waarnemers
Blauwe kiek : 27-1-'76 1 m.ex. Prijsseweg; Jilles
Waterral : tijdens vorstperiode enkele ex. in Volencampen; dhr.Middelhoven, Hans v.d.B.

Scholekster : 21-2-176 1 ex. De Heul: snoeiens
 22-2-176 10 ex. id.: Harry v.d.W.
 Grutto : 10-2-176 15 ex. Reusichense veld:
 Hans Pietvink
 Oeverloner : 14-2-176 2 ex. Steenwaard; Jilles, Kara
 IJsvozel : 18-1-176 Rijksstraatweg: Gertjan Kroon
 : 28-1-176 Hennisdijk: Jan van Breenk
 Houtsnip : 6-2-176 D. van Dijkweg: W.O. Streef
 Rosuil : 20-2-176 3 roeiende ex. Plantage o.o.:
 deeln. jeudbijsenkomst
 Tijftjef : 14-1-176 zingend ex. vriend uiterwaard:
 Hans Rietvink
 Witte kwik : 31-1-176 Station Oiborg: fam. V.d. Kooy
 Klapekster : 15-2-176 Zeedijk: Gertjan Kroon
 Sjig : 31-1-176 20 ex. eendekooi Reesde Veld:
 tot op $\frac{1}{4}$ m. te naderen
 Willy Kievit

Waarneemingenkaartjes inleveren bij Chris Kalden,
 Ravellijnstraat 51, Culemborg.

Met elf boeren op alternatieve toeren

Eén van onze mooiste natuurgebieden, dat is het eiland Terschelling. Uniek vanwege zijn vogel- en plantenrijkdom, maar ook om het zeer afwisselende landschap met zijn dorpjes, dijkjes, duinen, bossen, heidevelden en de polder.

Neem nu alleen al de polder van Terschelling, die zo in trek is bij een groot aantal broedvogels zoals tureluur, grutto, kemphaan, enz., voor veel doortrekkende en overwinterende vogels: allerlei soorten wadvogels, steltioners, ganzen, eenden, enz.

Ook de plantenrijkdom in de polder is opvallend: enkele soorten orchideeën, klokjesrentiaans, klaverachtigen en vele andere soorten. Deze polder bestaat uit 1200 hectare weidegebied, waar ruim 40 boeren d.m.v. melkveehouderijen hun brood trachten te verdienen. En dat valt niet mee, zoals met vele kleine boerenbedrijven in Nederland.

Vandaar ook, dat er op Terschelling in het boerenleven het een en ander aan het veranderen is, wat het landschap niet helemaal ten goede komt.

Er zijn boeren die hun bedrijf opgegeven hebben, omdat dit voor hen niet meer rendabel was. Zij zoeken het nu in een geheel andere hoek en dat is op Terschelling uiteraard de recreatie, voor de boer op het eiland de enige mogelijkheid die over blijft.

De enige zuivelfabriek van Terschelling, die in het dorre Formerum staat, is vanwege financiële moeilijkheden enige tijd gesloten. Daardoor werden de boeren min of meer gedwongen hun melk aan de vaats wel af te leveren.

De meeste boeren maken inmiddels van deze regeling gebruik, wat wel extra investeringen met zich meebrengt zoals koeltanks en ligboxen-stallen. Een aantal boeren moderniseren hun bedrijf en we constateren tegelijkertijd een intensievere kunstbemesting. Bovendien lijkt een ruilverkaveling onvermijdelijk.

Nu zijn er elf boeren, die in samenwerking met een werkgroep op een andere manier hun bedrijf voortzetten, omdat ze tot de conclusie kwamen dat deze werkmethode op Terschelling echt wel mogelijk is. Ik bedoel de biologisch-dynamische bedrijfsvoering.

Het zou een te lang verhaal worden om op alle facetten van de methode in te gaan, maar het belangrijkste is, dat deze alternatieve landbouw-methode door het stimuleren van de natuurlijke bodemvruchtbaarheid een zo hoog mogelijke produktie tracht te bereiken.

Bovendien staat deze methode in nauwe samenhang tot de kosmos.

Om dit project vastalte te geven was het nodig om de gesloten zuivelfabriek te Formerum aan te komen. Dit is inmiddels gebeurd door de "Stichting tot instandhouding van een melkfabriek op Terschelling". Met giften en leveringen van particulieren en een borgstelling van de Landbouvereniging.

Deze vereniging is de belangrijkste aanzetter tot dit project en voert ook een actie die al fl. 20.000 heeft ongeleverd.

Maar dat is ook nodig. Voor de fabriek, maar ook voor de omschakelingsperiode van de boeren is veel geld nodig. Wat het laatste betreft, hiervoor is een tijdelijke subsidierogeling door het Ministerie van Landbouw in overweging genomen.

Haast alle groeperingen wat betreft natuurbehoud, heeft ook de regering belangstelling voor dit project.

In Nederland is nog maar weinig grond waar een alternatieve methode wordt toegepast. Tot nu toe slechts 500 hectare tegen 2 miljoen ha. grond die op de gebruikelijke wijze behandeld wordt.

Wat deze elf boeren landbouw en natuur op een verantwoorde wijze willen laten samenhangen is uiteraard toe te juichen en ik dacht ook de moeite waard om op de een of andere manier te steunen.

De omschakelingsperiode met de gepaard gaande onzekerheid over de toekomst is trouwens voor de boeren ook niet gemakkelijk.

Deze elf jongere en oudere boeren worden gelukkig wel bereid. Ze volgen in de kantine van de zuivelfabriek een speciale cursus.

De boeren leren hoe ze het allemaal moeten doen. Bijv. grondbewerking met rier, de vervanging van kunstmest door andere middelen, zoals Chili-salpeter, Winterwijkse Plei en slakkemeel en het maken van een eigen composthoop.

De boeren zijn met twee Terschellingse zuivelprodukten uitsluitend op de Nederlandse markt gekomen: boter en kaas.

Deze milieuvriendelijke produkten worden ook op een alternatieve wijze in de fabriek te Formerum bereid. Geen chemische middelen en geen kleurstofftoevoegingen aan de kaas.

Ook de annaratuur wordt niet chemisch gereinigd, maar d.m.v. een stoom-snijf schoonremakt. In deze fabriek wordt door de boeren ongeveer 800.000 kilo melk per jaar aangevoerd. Dat betekent 20.000 kazen en 40.000 nakjes boter per jaar. Hiervan wordt niets geëxporteerd.

Aangezien deze produkten pas na drie tot vier jaar via biologisch-dynamisch verkocht mogen worden (dan pas voldoet de grond aan de eisen), krijgen de produkten nog niet het internationaal gedefinieerde handelsmerk "Dementa", maar het merk "Biodyn". Dit met toestemming van de Ned. Vereniging tot bevordering van de biologisch-dynamische landbouw-methode.

De kaas en boter zullen op Terschelling zelf rechtstreeks van de fabriek aan de toerist verkocht worden.

Elders in Nederland ligt dit anders. De Terschellinger produkten zullen voornamelijk in speciaalzaken en reformwinkels te verkrijgen zijn. De kaas is spierwit en is even duur als boerenkaas. De smaak is mij nog niet bekend, maar er wordt gezegd dat daar niet over te twisten valt.

Ik wil natuurlijk niemand iets opdringen, maar het is wel goed en bij dit Terschellinger projekt even stil te staan. Wij willen, naar ik aanneem, op vele punten milieubewust naar voren komen. We zouden ook in zekere mate milieuvriendelijke consumenten kunnen zijn.

Tenslotte krijgt men door een beter milieu ook beter voedsel. De Terschellinger boeren brengen door hun werkwijze een gezonder milieu tot stand, maar ze hebben ons wel als consument nodig.

In Culemborg is in de Prijssestraat een supermarkt (Drijzenberg) met een reformafdeling.

We kunnen in ieder geval op verschillende manieren daadwerkelijk iets bijdragen aan een verbetering van ons leefklimaat.

Eén ervan is een met Terschellinger boter en kaas belegde boterham. Het smakelijk!

Bas Middelkoop

EXCURSIEPROGRAMMA

Vrijdag 12 maart - 21.00 uur

Uilenexcursie o.l.v. Gerard van Zuylen en Chris Kalden. Vertrek per fiets vanaf het Postkantoor. Door middel van uilengeluiden op een cassette-recorder wordt geprobeerd op plaatsen waar zich mogelijk uilen bevinden deze hierop te laten reageren.

Zondag 14 maart - 08.00 uur

Wandelexcursie langs de Lekuiterwaarden o.l.v. Gerard van Zuylen. Vertrek vanaf het Postkantoor. De mogelijkheid op interessante waarnemingen in deze tijd van het jaar (trek) is niet uitgesloten.

Donderdag 18 maart - 19.30 uur

Maandelijkse bijeenkomst in Het Kompas.

Zaterdag 20 maart - 08.00 uur

Excursie naar Hagestein o.l.v. Hans v/d Berg en Leo v/d Kooy. Mogelijk kunnen omstreeks deze tijd Kemphanen en pleviersoorten worden waargenomen.

Donderdag 25 maart - 19.30 uur

Dia-avond over het knotwilgen snoeien.

Tevens zal door Koos Rypkema een prachtige natuurfilm worden vertoond. Elders in dit nummer vind U nadere bijzonderheden.

Deze avond wordt gehouden in de "Open Hof"

Zondag 25 maart - 08.00 uur

Excursie naar het landgoed Mariënwaard o.l.v. Chris Kalden en Gerard van Zuylen.

Vrijdag 2 april - 19.30 uur

Jeugdbijeenkomst in Het Kompas

Zaterdag 3 april - 07.00 uur

Excursie naar de Forten langs de Diefdijk o.l.v. Leo v/d Kooy.

Ongetwijfeld zullen op deze excursie veel soorten worden waargenomen omstreeks een tijd waarin het zeker de moeite waard is een prachtig gebied als de Diefdijk te bezoeken.

Vrijdag 9 april - 19.30 uur

Dia- en fotoavond in Het Kompas.

De door de deelnemers aan het Kamp in Veere gemaakte foto's en dia's zullen hedenavond vertoond worden. Niet alleen voor diegenen die zelf zijn meegeweest maar ook voor hen die wel eens willen zien hoe het op een dergelijk kamp toegaat, waar het wordt gehouden en hoe de sfeer is kunnen dit vanavond bekijken.

Tevens zal over aanstaande kampen bijzonderheden worden gegeven.

Zondag 11 april - 05.30 uur

Excursie naar de Regulieren o.l.v. Johan de Kruyf.
Omdat in ieder geval alle aanwezige zangvogels bij het
krieken van de dag te beluisteren zijn is het tijdstip
van vertrek op half zes gesteld.

Zaterdag 17 april

Excursie naar de Eendekooi van Waardenburg.
De beheerder van de eendekooi, oftewel kooiker, zal
deze excursie leiden. Nadere bijzonderheden, zoals
tijdstip van vertrek, zullen in overleg met de beheerder
worden vastgesteld. In het volgende blad hierover meer.

Dit was het dan weer voor wat betreft de excursies.
Wij zijn van mening dat er voor iedereen wel iets bij
is wat zijn bijzondere belangstelling heeft.

NOTEER IN IEDER GEVAL DEZE DATA
OP DE KALENDER.

Gaarne tot ziens.

---*---*---*---*---*---*---*---*---*---

UITNODIGING

We sluiten het knotwilgensnoeien ook
dit jaar af met een dia- en filmavond
en wel op 25 maart a.s. in de Open Hof aan
de Beethovenlaan te Culemborg (tegenover
het Koningin Wilhelmina College).
De avond zal om 19.30 uur beginnen en om
ongeveer 22.00 uur afgelopen zijn.

Voor de pauze zullen er dia's vertoond
worden van de diverse dagen, waarop
we met zo'n 85 mensen in totaal
250 knotwilgen, -essen en -popu-
lieren gesnoeid hebben.

Na de pauze zal Koos Rypkema
enkele natuurfilms draaien.

Overigens worden niet alleen
de snoeiërs verwacht; alle
andere belangstellenden zijn
ook van harte welkom.

Tot ziens in de Open Hof

Bas Middelkoop
Koos Rypkema
Chris Kalden

